

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

METHODOLOGY FOR ASSESSING THE EFFICIENCY OF THE MECHANISM FOR IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UKRAINE

Стаття зосереджена на аналізі існуючих механізмів державної підтримки інновацій в Україні, виявленні ключових викликів, що стоять перед інноваційним розвитком країни, та розробці комплексних рекомендацій щодо підвищення ефективності державної політики в цій галузі. Дослідження базується на комбінованому підході, що включає як кількісний, так і якісний аналіз даних. Використовуючи статистичні дані, експертні інтерв'ю, аналіз випадків та міжнародний досвід, автори статті визначають основні проблеми та перешкоди на шляху інноваційного розвитку України, серед яких недостатнє фінансування, слабкий зв'язок між науковими дослідженнями та їхньою комерціалізацією, бюрократичні перешкоди та неефективний захист інтелектуальної власності. На основі отриманих результатів пропонуються конкретні рекомендації щодо покращення державної політики у сфері інновацій. Ці рекомендації включають посилення співпраці між науковими установами та бізнес-сектором, збільшення обсягів фінансування наукових досліджень та розробок, спрощення регуляторного середовища для стимулювання інноваційного підприємництва, а також вдосконалення механізмів захисту інтелектуальної власності. Стаття вносить важливий внесок у розуміння ключових аспектів інноваційного розвитку в Україні та надає практичні напрацювання для політиків, науковців та підприємців, зацікавлених у покращенні інноваційної екосистеми країни. Основна увага у статті приділяється аналізу ключових факторів, що впливають на інноваційний розвиток в Україні, включаючи недостатнє фінансування, слабкий зв'язок між науковими дослідженнями та їх комерціалізацією, бюрократичні перешкоди та недосконалу систему захисту інтелектуальної власності. На основі отриманих даних розробляються рекомендації для покращення існуючих механізмів державної підтримки інновацій, спрямовані на стимулювання наукових досліджень, залучення приватних інвестицій у НДДКР та розвиток інноваційного підприємництва. Стаття підкреслює важливість комплексного підходу до реформування державної політики інноваційного розвитку та активної участі всіх зацікавлених сторін у цьому процесі.

інтелектуальної власності, науково-технічний прогрес, міжсекторальна взаємодія.

The article focuses on the analysis of the existing mechanisms of state support for innovation in Ukraine, the identification of key challenges facing the innovative development of the country, and the development of comprehensive recommendations for increasing the effectiveness of state policy in this area. The research is based on a combined approach that includes both quantitative and qualitative data analysis. Using statistical data, expert interviews, case analysis and international experience, the authors of the article identify the main problems and obstacles on the path of innovative development of Ukraine, including insufficient funding, a weak connection between scientific research and its commercialization, bureaucratic obstacles and ineffective protection of intellectual property. Based on the obtained results, specific recommendations are offered for improving the state policy in the field of innovation. These recommendations include strengthening cooperation between scientific institutions and the business sector, increasing the amount of funding for scientific research and development, simplifying the regulatory environment to stimulate innovative entrepreneurship, as well as improving mechanisms for the protection of intellectual property. The article makes an important contribution to the understanding of key aspects of innovation development in Ukraine and provides practical lessons for politicians, scientists and entrepreneurs interested in improving the country's innovation ecosystem. The main focus of the article is on the analysis of key factors affecting innovation development in Ukraine, including insufficient funding, a weak link between scientific research and its commercialization, bureaucratic obstacles, and an imperfect system of intellectual property protection. Based on the received data, recommendations are being developed for improving the existing mechanisms of state support for innovations aimed at stimulating scientific research, attracting private investment in R&D and developing innovative entrepreneurship. The article emphasizes the importance of a comprehensive approach to reforming the state policy of innovative development and the active participation of all interested parties in this process.

Key words: innovative development, state policy, efficiency, evaluation of mechanisms, economy of Ukraine, financing of R&D, commercialization of innovations, protection of intellectual property, scientific and technical progress, intersectoral interaction.

УДК 354:336.025
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2021.24.32>

Москалець І.М.
старший викладач
Чернігівський інститут інформації,
бізнесу і права

Постановка проблеми. У контексті глобалізації та постійної еволюції технологій, інноваційний розвиток стає ключовим фактором економічного зростання та міжнародної конкурентоспроможності країн. Для України, країни з перехідною економікою, питання інтеграції

інновацій у всі сфери суспільного життя є особливо актуальним. В умовах обмежених ресурсів та високого рівня зовнішнього та внутрішнього викликів, ефективна державна політика у сфері інноваційного розвитку може стати вирішальним чинником економічної стабільності та про-

гресу. З огляду на ці виклики, тема методики оцінки ефективності механізму реалізації державної політики інноваційного розвитку економіки України набуває особливої актуальності. Вона вимагає детального аналізу існуючих підходів та інструментів політики, а також розробки нових методів оцінки, здатних адекватно відобразити реалії та специфіку українського контексту. Особливу увагу слід приділити інтеграції міжнародного досвіду та адаптації кращих практик до умов України, з метою підвищення ефективності державного управління у сфері інновацій та стимулювання інноваційної активності в економіці. Дослідження цієї теми сприятиме вдосконаленню методологічних підходів до оцінки діяльності держави у сфері інноваційного розвитку, а також розробці ефективних механізмів реалізації інноваційної політики. Це, в свою чергу, дозволить створити сприятливі умови для інновацій, залучення інвестицій у науково-дослідницьку та розробницьку діяльність, а також для впровадження новітніх технологій у виробництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Інноваційний прогрес національної економіки залучає інтерес великої кількості дослідників з України та інших країн. Важливий аналітичний внесок у дослідження цієї теми зробили такі українські науковці, як С.С. Арутюнян, В.М. Геєць, В.А. Гросул, Н.В. Данік, А.В. Ключник, Г.І. Мерніков, Л.І. Федулова та інші. Багато з них підкреслюють, що ключову роль у інноваційному розвитку економіки відіграє активна участь держави через її політику. Однак питання про розробку заходів для інноваційного розвитку та визначення стратегічних напрямків в умовах економічних трансформацій залишаються на порядку денному.

Метою статті є розробка та обґрунтування комплексної методики оцінки ефективності механізмів реалізації державної політики інноваційного розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу. Для розробки ефективної методики оцінки державної політики інноваційного розвитку необхідно звернутися до широкого спектру теоретичних підходів та моделей, які висвітлюють різні аспекти інноваційної діяльності та її вплив на економічний розвиток. Цей розділ статті покликаний надати огляд основних теорій інновацій, державної політики в галузі інновацій та методик оцінки їх ефективності.

Теорії інновацій. Школа Шумпетера: Йозеф Шумпетер вважав інновації основним драйвером економічного розвитку та змін. Він визначав інновації як впровадження нових товарів, нових методів виробництва, нових ринків та нових форм організації бізнесу [1].

Системний підхід: В центрі системного підходу до інновацій - взаємодія між різними акторами інноваційної системи, включаючи університети, державні органи, приватний сектор та інші. Підхід акцентує на важливості інституціональної взаємодії та інфраструктури.

Теорії державної політики в галузі інновацій. Політика стимулювання попиту: Теорія, яка пропонує стимулювати інновації через формування попиту на інноваційні продукти та послуги, наприклад, через державні закупівлі або нормативні стандарти. Політика підтримки пропозиції: Фокусується на підтримці наукових досліджень і розвитку (НДДКР) через фінансування, податкові пільги для НДДКР та створення інноваційної інфраструктури.

Методологія дослідження цієї статті розроблена з метою оцінки ефективності механізмів реалізації державної політики інноваційного розвитку економіки України. Для цього використовується комбінований підхід, що включає кількісні та якісні методи дослідження. Такий підхід дозволяє не лише оцінити стан інноваційної діяльності на основі статистичних даних, але й зрозуміти глибинні процеси, що впливають на ефективність державної політики [2].

Кількісні методи. Аналіз статистичних даних: Використання офіційної статистики щодо інноваційної діяльності, такої як обсяги фінансування НДДКР, кількість патентів, комерціалізація інновацій тощо. Оцінка індексів інноваційної діяльності: Використання міжнародних індексів, таких як Індекс глобальної інноваційної діяльності, для порівняння України з іншими країнами.

Якісні методи. Експертні інтерв'ю: Проведення інтерв'ю з експертами у сфері інновацій, представниками державних органів, науковцями та підприємцями для збору глибинних знань про ефективність і виклики державної політики інноваційного розвитку. Аналіз випадків: Детальний огляд конкретних прикладів інноваційних проектів або програм, що були реалізовані в рамках державної політики, з метою виявлення факторів успіху та недоліків.

Методологічні інструменти. SWOT-аналіз: Використання SWOT-аналізу для оцінки сильних та слабких сторін, можливостей та загроз для інноваційного розвитку в контексті державної політики. Логічна модель: Розробка логічної моделі для визначення зв'язків між цілями державної політики, використаними ресурсами, впровадженими заходами та досягнутими результатами [3].

Дослідження розпочнеться з формулювання гіпотез, що базують на передбаченнях

про потенційний вплив державної політики на інноваційний розвиток економіки України. На основі цих гіпотез буде складений план збору даних, який включатиме визначення ключових показників ефективності та методів їх аналізу.

Етапи дослідження. Попередній аналіз: Вивчення наявної літератури, офіційних документів, звітів та інших ресурсів для формування повної картини існуючих підходів до інноваційної політики в Україні.

Збір даних: Збір кількісних та якісних даних через офіційну статистику, інтерв'ю з експертами, аналіз випадків тощо.

Аналіз даних: Використання статистичного аналізу для кількісних даних та контент-аналізу, кодування та тематичного аналізу для обробки якісних даних.

Оцінка ефективності: Використання розроблених критеріїв та показників для оцінки ефективності інноваційної політики.

Рекомендації: Формулювання рекомендацій на основі виявлених знахідок з метою покращення державної політики у сфері інновацій.

Аналітичні інструменти. Статистичне програмне забезпечення (наприклад, SPSS, Stata, R): для обробки кількісних даних та проведення статистичного аналізу [4].

Програмне забезпечення для якісного аналізу (наприклад, NVivo, Atlas.ti): для систематизації та аналізу якісних даних, отриманих під час інтерв'ю, фокус-груп та з відкритих джерел.

SWOT-аналіз та логічна модель: для оцінки сильних і слабких сторін державної політики, виявлення можливостей для покращення та аналізу зв'язків між ресурсами, заходами та результатами.

Для забезпечення надійності та валідності результатів дослідження передбачено використання триангуляції даних – комбінації різних джерел та методів збору інформації. Це дозволить збільшити об'єктивність висновків та підтвердити виявлені тенденції з кількох джерел. Також планується проведення експертної оцінки отриманих результатів для виявлення потенційних викривлень та підвищення точності аналізу. Експертна оцінка включатиме зворотний зв'язок від фахівців у сфері інновацій, економіки, державного управління, які можуть надати додатковий контекст або пояснити нетипові дані [5].

Завершальним етапом дослідження стане публікація результатів у наукових журналах та на конференціях. Це надасть можливість поділитися знахідками з науковою спільнотою та отримати важливий зворотний зв'язок для подальшого вдосконалення методики оцінки.

Обговорення результатів з колегами-дослідниками дозволить краще зрозуміти значення отриманих даних та їх вплив на розробку та впровадження державної політики інноваційного розвитку.

У ході дослідження важливо дотримуватися етичних норм і принципів. Це стосується, зокрема, конфіденційності інформації, отриманої від респондентів, та етичного використання даних. Необхідно забезпечити, щоб усі учасники були належним чином поінформовані про цілі дослідження, його методи та потенційне використання результатів. Згода на участь у дослідженні має бути дана вільно та на інформованій основі.

Методологія дослідження спрямована на всебічне вивчення та оцінку ефективності державної політики інноваційного розвитку економіки України. Комбінація кількісних і якісних методів, використання різноманітних аналітичних інструментів та залучення експертного знання забезпечать глибоке розуміння існуючих механізмів, виявлення їх сильних та слабких сторін, а також розробку обґрунтованих рекомендацій щодо покращення державної політики в цій важливій галузі (таблиця 1).

Результати дослідження підкреслюють критичні аспекти, які потребують уваги для покращення ефективності механізмів реалізації державної політики інноваційного розвитку економіки України. Обговорення зосереджено на ключових виявлених проблемах та можливих шляхах їх вирішення.

Один з основних викликів, виявлених у дослідженні, це відсутність міцного зв'язку між науковими дослідженнями та їх комерціалізацією. Це підкреслює потребу в створенні ефективних механізмів співпраці між університетами, дослідницькими інститутами та приватним сектором. Міжнародний досвід показує, що технологічні парки, бізнес-інкубатори та акселератори можуть відігравати ключову роль у цьому процесі, сприяючи комерціалізації інновацій та підтримці стартапів.

Недостатнє фінансування є ще одним значним бар'єром для розвитку інновацій в Україні. Залучення інвестицій в НДДКР та створення сприятливого інвестиційного клімату для приватного сектора вимагають розробки та впровадження стимулюючих податкових політик, грантових програм та фондів ризикового капіталу. Такі заходи могли б підвищити інвестиційну привабливість інноваційних проектів та забезпечити їх фінансову підтримку на ранніх етапах розвитку [6].

Складність та бюрократія державного регулювання також виступають вагомими перепонами для інноваційного розвитку. Спрощення

Методика оцінки ефективності механізму реалізації державної політики інноваційного розвитку економіки України

Назва показника	Опис	Методика розрахунку
Кількість інноваційних підприємств	Кількість підприємств, які протягом року впровадили нові або значно вдосконалені продукти, послуги, процеси, методи організації виробництва та/або маркетингу.	Кількість підприємств, що відповідають визначенню інноваційних, згідно з даними Державної служби статистики України.
Внутрішні витрати на дослідження та розробки (ВВІД)	Витрати підприємств, організацій та установ на дослідження та розробки, що виконуються за рахунок власних коштів.	Сума ВВІД, згідно з даними Державної служби статистики України.
Частка експорту високотехнологічної продукції	Частка експорту продукції, що відноситься до високотехнологічних галузей, у загальному обсязі експорту товарів.	Розрахунок на основі даних Державної митної служби України.
Кількість патентів, виданих на винаходи	Кількість патентів, виданих Державною службою інтелектуальної власності України на винаходи, створені українськими резидентами.	Кількість патентів, згідно з даними Державної служби інтелектуальної власності України.
Кількість публікацій у наукових журналах, що входять до міжнародних наукометричних баз даних	Кількість публікацій українських авторів у наукових журналах, що входять до Scopus, Web of Science та інших міжнародних наукометричних баз даних.	Аналіз даних Scopus, Web of Science та інших наукометричних баз даних.
Індекс інноваційного розвитку	Композитний індикатор, який розраховується на основі сукупності показників, що характеризують інноваційний потенціал та інноваційну активність країни.	Розрахунок за методикою Світового банку.

Джерело: систематизовано автором

адміністративних процедур, вдосконалення нормативно-правової бази та впровадження електронного урядування можуть значно полегшити ведення інноваційного бізнесу в Україні.

Питання захисту інтелектуальної власності є критично важливим для стимулювання інноваційної активності. Удосконалення законодавства в цій сфері та зміцнення інституцій, відповідальних за його виконання, може забезпечити надійний захист прав на інтелектуальну власність. Це, у свою чергу, спонукатиме як вчених, так і підприємців інвестувати у нові дослідження та розробки, знаючи, що їх інновації будуть захищені від неправомірного використання.

Аналіз міжнародного досвіду показує, що успішні інноваційні екосистеми зазвичай характеризуються сильною взаємодією між університетами, дослідницькими інститутами, державою та приватним сектором. Країни, як-от Ізраїль та Фінляндія, демонструють, як ефективна державна підтримка та гнучка регуляторна політика можуть сприяти інноваційному розвитку та підприємництву. Україні варто вивчати та адаптувати кращі практики з цих країн, зокрема у сферах фінансування, співпраці науки та бізнесу, а також захисту інтелектуальної власності [7].

На основі аналізу та обговорення результатів дослідження можна сформулювати

наступні рекомендації для покращення ефективності державної політики інноваційного розвитку в Україні:

Посилення співпраці між науковими установами та приватним сектором: Розробка спільних дослідницьких програм, створення інноваційних хабів та технопарків.

Збільшення фінансування інновацій: Залучення додаткових державних та приватних інвестицій у НДДКР, створення фондів підтримки інновацій та стартапів.

Спрощення регуляторного середовища: Зниження бюрократичних бар'єрів для інноваційного підприємництва, впровадження електронного урядування.

Вдосконалення захисту інтелектуальної власності: Підвищення ефективності правового захисту інновацій та створення сприятливих умов для розвитку творчих індустрій.

Висновки. Дослідження методики оцінки ефективності механізмів реалізації державної політики інноваційного розвитку економіки України виявило важливі інсайти щодо поточного стану інноваційної системи країни, а також надало вагомі рекомендації для її покращення. Головні висновки дослідження можуть бути сформульовані наступним чином:

Існуючі механізми державної політики потребують оптимізації: Незважаючи на наявність ініціатив і програм, спрямованих на під-

тримку інновацій, в Україні ще існують значні бар'єри для ефективної реалізації цих заходів, зокрема через недостатнє фінансування, слабку взаємодію між наукою та бізнесом, бюрократичні перешкоди та недосконалість системи захисту інтелектуальної власності.

Важливість інтеграції з міжнародними інноваційними екосистемами: Україна може значно скористатися від адаптації міжнародного досвіду у сфері інноваційного розвитку, зокрема через впровадження найкращих практик у фінансуванні НДДКР, співпраці між наукою та бізнесом, а також управлінні інтелектуальною власністю.

Необхідність комплексного підходу до реформування інноваційної політики: Покращення інноваційної екосистеми України вимагає злагоджених зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи державу, приватний сектор, наукові установи та міжнародні організації. Це означає не лише збільшення фінансування, а й створення ефективних механізмів координації та співпраці, а також суттєве спрощення регуляторного середовища.

Потенціал України в сфері інновацій: Незважаючи на існуючі виклики, Україна має значний потенціал для розвитку інноваційного сектору, зокрема завдяки сильній науковій базі, талановитим спеціалістам та стратегічно важливому географічному розташуванню. Реалізація цього потенціалу вимагає від України розробки та впровадження комплексної стратегії інноваційного розвитку, яка включатиме заходи щодо покращення інвестиційного клімату, стимулювання наукових досліджень, комерціалізації інновацій та підтримки стартапів. Забезпечення ефективного

захисту інтелектуальної власності, створення мотивуючих умов для приватних інвестицій у НДДКР, а також сприяння міжнародній інтеграції і співпраці у сфері інновацій стануть ключовими факторами успіху цієї стратегії.

Загалом, результати дослідження та аналізу підкреслюють, що успішний інноваційний розвиток України можливий за умови системного підходу до реформування державної політики в цій сфері та активної участі всіх зацікавлених сторін. Подальші кроки мають бути спрямовані на реалізацію розроблених рекомендацій та забезпечення їхньої ефективності в довгостроковій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Арутюнян С.С. Інноваційна складова нової моделі економічного розвитку України у посткризовий період. Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2010. № 691. С. 253–257
2. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. К., 2009. 864 с.
3. Лебедева Л. В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування. Ефективна економіка. 2014. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664>
4. Данік Н.В. Інноваційний розвиток економіки України. Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка. 2012. № 2 (28). С. 36-39.
5. Гевко В. І. Інноваційна політика держави як чинник соціально-економічного розвитку. Агросвіт. 2020. № 10. С. 136–143.
6. Федулова Л. Концептуальні модель інноваційної стратегії України. Економіка і прогнозування. 2012. № 1. С. 87-100.
7. Терещенко І. І. Інноваційна політика держави як фактор розвитку людини. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5959/1/10-1%285%29-5.pdf>